

6360 SAYILI KANUN SONRASINDA VAN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NDE YÖNETSEL DEĞİŞİM¹

Yıldız ATMACA², Yusuf YARAR³

Öz

2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, Türkiye'nin idari yapısında köklü değişikliklere neden olmuştur. Bu yasa ile nüfusu 750.000'in üzerinde olan 14 il, büyükşehir statüsü kazanmış ve büyükşehir sayısı toplamda 30'a ulaşmıştır. Bu iller arasında yer alan Van da büyükşehir olan illerden biridir. Kanunla birlikte, İl Özel İdareleri kaldırılmış ve bunların yerine benzer görevi icra edecek olan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları kurulmuştur. Ayrıca, köyler ve beldeler mahalleye dönüştürülerek, en yakın ilçe belediyelerine bağlanmıştır. Büyükşehir belediyelerinin yetki alanları ise yalnızca il mülki sınırlarıyla sınırlı hale getirilmiştir. Bu değişiklikler, büyükşehir belediyelerine yeni sorumluluklar ve görevler yüklemiştir. Van İli, Türkiye'nin doğusunda kültürel, tarihi ve coğrafi öneme sahip bir şehirdir. Bu çalışmanın amacı, 6360 sayılı kanun kapsamında Van ilindeki yönetsel yapıda gerçekleşen köklü değişiklikleri analiz etmektir. Bu çerçevede, Van ilindeki değişimlere ilişkin literatür taraması gerçekleştirilmiş, faaliyet ve denetim raporları incelenmiş ve yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile büyükşehir belediye çalışanları ile çeşitli görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen bulgular, Van ilinin yapısal ve yönetsel açıdan önemli değişiklikler geçirdiğini göstermektedir. Bu anlamda çalışma, bir farkındalığı ortaya koyma bağlamında özgün bir nitelik taşımaktadır

Anahtar kelimeler: 6360 Sayılı Kanun, Van İli, Büyükşehir Belediyesi, Yönetsel Yapı, Yönetsel Değişim
JEL Sınıflaması: H1,H7,K4

ADMINISTRATIVE CHANGE IN VAN METROPOLITAN MUNICIPALITY AFTER LAW NO. 6360

Abstract

The Metropolitan Municipality Law No. 6360, which was adopted in 2012, led to radical changes in the administrative structure of Turkey. With this law, 14 provinces with a population over 750,000 have gained metropolitan status and the number of metropolitan cities has reached 30 in total. Van, one of these provinces, is also one of the metropolitan cities. With the law, the Special Provincial Administrations were abolished and Investment Monitoring and Coordination Presidencies were established to perform similar duties. In addition, villages and towns were transformed into neighborhoods and connected to the nearest district municipalities. The jurisdiction of metropolitan municipalities was limited to provincial administrative borders only. These changes imposed new responsibilities and duties on metropolitan municipalities. Van Province is a city of cultural, historical and geographical importance in the east of Türkiye. The aim of this study is to analyze the radical changes in the administrative structure of Van Province within the scope of Law No. 6360. In this context, a literature review was conducted regarding the changes in Van province, activity and audit reports were examined, and various interviews were conducted with metropolitan municipality employees using a semi-structured interview technique. The findings show that Van province has undergone significant structural and administrative changes. In this sense, the study has an original quality in terms of revealing awareness.

Keywords: Law No. 6360, Van Province, Metropolitan Municipality, Administrative Structure, Administrative Change

JEL Classification: H1,H7, K4

¹ Bu çalışma Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalınca 11.09.2024 tarihinde sunularak kabul edilen ve yayınlanan “Yapısal ve İşlevsel Boyutları İle Van'daki Yönetsel Dönüşümün 6360 Sayılı Bağlamında Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmadan yararlanılarak hazırlanmıştır.

² Doç. Dr. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, yildizatmaca@yyu.edu.tr. ORCID NO.: 0000-0001-6345-4745

³Bilim Uzmanı. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü , ysfyrr65@gmail.com ORCID NO.: 0000-0002-4329-6556

1. Giriş

Cumhuriyetin ilk yıllarından 1980'li yıllara kadar, Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin yapısal düzenlemeleri yapılmamış, bu durum nüfusu yoğun olan şehirlerde çeşitli yönetsel sorunlara yol açmıştır (Karadağ,2024). 1982 Anayasası'nın 127. maddesi uyarınca, büyük yerleşim yerlerinde özel yönetim biçimlerinin oluşturulabileceği hükmü, 1984 yılında belediye yapılarına ilişkin kapsamlı bir düzenlemenin önünü açmıştır. Bu dönemde, İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyükşehirlerde, iki kademeli büyükşehir belediye sistemine geçilmiştir. Takip eden yıllarda, 1986'da Adana, 1987'de Bursa, Gaziantep ve Konya, 1988'de ise Kayseri illerinde büyükşehir belediye statüsü tanınmıştır. 1993 yılında çıkarılan 504 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile “Eskişehir, Antalya, Diyarbakır, Erzurum, İzmit, Samsun ve Mersin” illerinde de büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. 2000 yılında Sakarya ili de büyükşehir belediyesi statüsüne kavuşmuştur (Toprak,2019). 2004 yılında ise Türkiye, yeni bir büyükşehir yasasını kabul etmiştir. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası adı ile kabul edilen bu yasa, bir büyükşehir belediyesi olabilmek için geçerli olan belediye sınırları içerisinde yer alma, bu sınırlara uzaklığın en fazla 10.000 metre uzaklıkta olma ve büyükşehir belediye nüfusunun en az 750.000 olması kriterlerini getirmiştir. Büyükşehir belediyelerindeki köklü değişim, 2012 yılında kabul edilen 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile gerçekleşmiştir. Bu kanun ile Büyükşehirlerinde köyler mahalleye dönüştürülmüş, il özel idareleri kapatılmış yerine benzer fonksiyonu gören Yatırım İzleme ve Koordinasyon Merkezleri kurulmuştur. En önemlisi de nüfusu 750.000'in üzerine çıkan illerin büyükşehir belediyesi olması hususu kabul edilmiştir. Böylelikle “Aydın, Manisa, Balıkesir, Denizli, Hatay, Muğla, Kahramanmaraş, Tekirdağ, Trabzon, Ordu, Şanlıurfa, Mardin, Malatya ve Van” illeri büyükşehir belediyesi olmuştur. Bu çalışmada büyükşehir belediyesi olan Van ilinin 6360 sayılı yasa sonrası yaşadığı yönetsel dönüşüm anlatılmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Mevcut dönüşümün verimlilik boyutunu analiz etmek amacı ile de Van büyükşehir belediyesi çalışanları ile yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile mülakat yapılmıştır. Çalışma sonucunda 6360 sayılı yasanın Van ilinin yönetsel yapısında önemli değişiklikler gerçekleştirdiği anlaşılmıştır.

2. 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası ve Temel Özellikleri

Türkiye’de Büyükşehir Belediye Yönetimi ilk olarak 1984 yılında kabul edilen 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile Türkiye’de büyükşehir belediyeciliği uygulamasına başlanmıştır. Bu yasal düzenleme, büyükşehir statüsündeki şehirlerin yönetim yapısını yeniden şekillendirmiştir. Ardından, 2972 sayılı Kanun ve 195 sayılı Kanun Hükmünde

Kararname (KHK) ile “İstanbul, Ankara ve İzmir” gibi büyükşehirlerde belediyeçilik hizmetleri başlatılmıştır. Zamanla gerçekleştirilen çeşitli hukuki düzenlemeler ve idari değişikliklerle, büyükşehir belediye yönetimi Türkiye'nin diğer şehirlerine de uygulanmış ve bu kapsamda büyükşehir belediyeleri yaygınlaşmıştır (Oktay, 2020: 171-223).

Türkiye'deki büyükşehir belediyelerinin sayısı başlangıçta üç iken, zamanla 16'ya çıkarılmıştır. Bu kapsamlı reformlar, kentsel yönetimlerin etkinliğini ve verimliliğini artırma amacını taşımış ve çeşitli bölgelerde olumlu sonuçlar doğurmuştur. Yeni kurulan büyükşehir belediyeleri, bölgesel kalkınma, altyapı geliştirme projeleri, çevre düzenlemeleri ve hizmet standartlarının iyileştirilmesi gibi önemli alanlarda belirgin bir rol üstlenmiştir. 2004 yılında kabul edilen 5216 sayılı Kanun, büyükşehir belediyelerinin yapısal ve fonksiyonel anlamda köklü değişikliklere uğramasına neden olmuştur. Bu kanun çerçevesinde, büyükşehir sınırları genişletilmiş ve önceki küçük yerleşim birimleri olan belde belediyeleri de bu sınırlar içine dâhil edilmiştir (Gül vd., 2014:176).

2012 yılında, Türkiye'deki yerel yönetim yapısında önemli bir reform gerçekleştirilmiş ve bu reform, büyükşehir belediyeleri ile ilgili yapılanmayı köklü bir şekilde değiştirmiştir. Bu dönüşüm, 12 Kasım 2012 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen 6360 sayılı Kanun ile mümkün olmuştur. Resmi adıyla "On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", Türkiye'nin yerel yönetim sisteminde önemli bir evrimi ifade etmektedir. Söz konusu kanun, büyükşehir belediyelerinin sayısını artırırken, aynı zamanda ilçe sınırlarında da çeşitli düzenlemeler getirmiştir. Bu değişiklik, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve daha etkin bir şekilde hizmet sunulması amacıyla yapılmıştır ve ülke genelindeki belediye yapılanmasının yeniden şekillendirilmesine olanak sağlamıştır (Karasu,2013:1-17).

6360 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunun temel amacı ise “büyükşehirlerde sunulan yerel hizmetleri tek bir merkezde toplamak, hizmetlerin bütünlüğünü sağlamak, hizmetlerin daha adil ve demokratik şekilde dağılımını mümkün kılmak, hizmetler için iyi planlamalar yapmak ve koordinasyonu güçlendirmek, kısıtlı kaynaklarla sunulan hizmetlerde kalitenin artırılması için etkili ve verimli bir yönetim yapısı oluşturmak” şeklinde belirtilmektedir (Resmi Gazete, 2012: Yılmaz, 2018: 67-68):

6447 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte, Türkiye’de büyükşehir belediyesi statüsüne sahip il sayısı Ordu’nun da dâhil edilmesiyle 30’a yükselmiştir (Resmi Gazate:2013:

Topçu, 2015: 89-90). Bu düzenleme kapsamında “Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Van ve Ordu” illerinde, il mülki sınırları esas alınarak aynı adla büyükşehir belediyeleri ihdas edilmiştir. Böylece söz konusu illerin mevcut il belediyeleri, büyükşehir belediyesi statüsüne kavuşturulmuştur. Toplam 37 maddeden ve 2 geçici maddeden oluşan bu kanun, Türkiye’de yerel yönetim yapısında kapsamlı ve yapısal değişiklikleri beraberinde getirmiştir (Yılmaz ve Kaypak,2017:408).

Bu çerçevede, 29 büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde il özel idarelerinin kaldırılması öngörülmüş ve bu idarelere ait yetki ile sorumluluk alanları büyükşehir belediyelerine devredilmiştir. Buna ek olarak, 1.592 belediye ile 16.082 köyün mahalle statüsüne dönüştürüldüğü görülmektedir. Bu dönüşüm sonucunda, il özel idarelerinin yaklaşık %36’sı, belediyelerin %53’ü ve köylerin %47’si ortadan kaldırılmıştır (Güler, 2012:1). Söz konusu yapısal değişiklikler, yerel yönetimlerin kurumsal kapasitesinin artırılması, hizmet sunumunda etkinlik ve verimliliğin sağlanması amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Büyükşehir belediyelerinin kurulma sürecini daha etkin ve esnek bir yapıya kavuşturmak amacıyla gerçekleştirilen yasal düzenleme ile "Toplam nüfusu 750.000’i aşan illerin il belediyeleri, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir" hükmü yürürlüğe konulmuştur. Bu düzenleme ile birlikte, büyükşehir belediyesi statüsüne geçişte aranan kriterler sadeleştirilmiş ve yalnızca il mülki sınırları içerisindeki nüfusun 750.000 ve üzerinde olması yeterli koşul olarak belirlenmiştir (Atmaca,2013:168-184). Böylece, büyükşehir belediye yönetimlerinin oluşturulmasına yönelik süreçte nüfus temelinde objektif ve uygulanabilir bir ölçüt benimsenmiş; yerel yönetim hizmetlerinin daha geniş ölçekli, koordineli ve etkin bir şekilde sunulması hedeflenmiştir. Bu çerçevede, yerel yönetimlerin idari kapasitelerinin güçlendirilmesi ve kamu hizmetlerinin erişilebilirliğinin artırılması amaçlanmaktadır.

Büyükşehir belediyelerinin sınırları artık il mülki sınırlarıyla örtüşmektedir. Bu değişiklik önceden sadece İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir belediyeleri için geçerliyken, şimdi tüm Büyükşehir belediyelerini kapsamaktadır. Ayrıca, Büyükşehir belediyesi içinde bulunan ilçe belediyelerinin sınırları da ilçe mülki sınırları olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, bu illerdeki bucak teşkilatları da kaldırılmıştır (Can, 2013, 1).

2014 yerel yönetim seçimlerini takiben kabul edilen 6360 sayılı Kanun, yeni bir büyükşehir belediye kanunu olmasa da, yerel yönetim sistemi içinde yönetsel teşkilatlanma, yerel

yönetimler arasında mali kaynakların paylaşımı, yerel hizmetlerin sunumu ve imar ve planlama konularında önemli değişiklikler getirmiştir (Kılınç Ürkmez ve Zengin Çelik, 2016: 70).

Kentsel alanlarda altyapı, ulaşım, sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlerin iyileştirilmesine odaklanırken, kırsal bölgelerde tarım, hayvancılık, su ve enerji gibi temel ihtiyaçların karşılanmasını sağlamayı öngörmektedir. Bu kanun ayrıca, yerel yönetimler arasında iş birliğini teşvik ederek ve kaynakların daha etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayarak, bölgesel kalkınma ve toplumsal refahın artırılması için daha uygun bir ortam oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, büyükşehir belediyesi kurulan illerde il özel idareleri, belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişilikleri sonlandırılmıştır. Bu adım, il genelindeki tüm yerel yönetimlerin büyükşehir belediyesi modeli altında birleştirilmesini sağlamıştır (Sadioğlu, Özacit ve Ömürgönülşen, 2015: 82).

30 Mart 2014 Yerel Seçimler ile birlikte yürürlüğe giren 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun getirdiği özellikler, Arıkboğa (2013: 67-68), (Eryılmaz, 2013: 205), (İzci ve Turan, 2013: 125-130), Özer (2013: 114-115) ve Zengin (2014: 102-103) tarafından özetlenmiştir. Bu özelliklerin ana boyutları şu şekildedir:

- 14 il belediyeleri büyükşehir belediyelerine dönüştürülmüş ve bu şekilde büyükşehirlerin toplam sayısı 30'a yükselmiştir.
- Büyükşehir belediyelerinin alanları, il mülki sınırlarına genişletilmiş ve büyükşehir ilçe belediyelerinin sınırları da ilçe mülki sınırlarıyla aynı hale getirilmiştir.
- Büyükşehir belediyesinin kurulmasına ilişkin koşul, eskiden belediye nüfusunun 750.000'i aşması gerektiği ancak şimdi il nüfusunun 750.000'in üzerinde olması gerektiği şeklinde değiştirilmiştir.
- 14 ildeki yeni büyükşehir belediyelerinde, büyükşehir sınırları içinde 25 ilçe daha kurulmuş ve bağlılık düzenlemeleri gerçekleştirilmiştir. Bu değişiklikler sonucunda, büyükşehir ilçe belediye sayısı 143'ten 519'a yükselmiş ayrıca, Zonguldak ilinde de il belediyesi statüsünde bulunan bölgelerde 2 yeni ilçe daha tesis edilmiştir. Bu da toplam ilçe sayısını 27'ye çıkarmıştır.
- 5747 sayılı Kanun'un kabulünden sonra, iki aşamalı bir sistem olan büyükşehir ve ilçe belediyeleri modeli uygulanmıştır (Resmi Gazete, 2008). Bu modele göre, 2.000 nüfus kriteri

dikkate alınmaksızın, yeni büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan 1.076 belde belediyesi ile 16.500 köy, mahalleye dönüşmüştür.

- Büyükşehir belediyelerinin kurulduğu illerde, bucaklar ve bucağa ait teşkilatlar da sona erdirilmiştir. Dolayısıyla, büyükşehir belediyesi olan illerde merkezi idarenin taşra teşkilatı olan bucaklar artık mevcut değildir.

- Büyükşehirlerde yeni bir ilçe belediyesinin kurulabilmesi için gerekli olan nüfus ölçütü, 50.000'den 20.000'e indirilmiştir, aynı şekilde mahalle kurulabilmesi için gereken nüfus ölçütü ise 500 olarak belirlenmiştir.

- 30 büyükşehir belediyesinde, il özel idarelerinin kaldırılmasıyla birlikte, il özel idare sayısı 81'den 51'e indirilmiştir. Bu değişiklikle birlikte, valiliklere bağlı Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları oluşturulmuştur.

- Belediyelere aktarılan genel bütçe vergi gelirlerinin payları yeniden düzenlenmiştir. Bu kapsamda, büyükşehir belediyeleri dışındaki belediyelere verilen pay %2,85'ten %1,5'e indirilirken, il özel idarelerinin payı %1,15'ten %0,5'e düşürülmüştür. Diğer yandan, 5779 sayılı yasaya göre genel bütçe vergi gelirlerinin toplamından büyükşehir belediyelerine ayrılan pay %2,5'ten %4,5'e yükseltilmiştir. Bu değişiklikle birlikte, büyükşehir belediye sınırları içinden elde edilen vergi gelirleri için ayrılan pay da %5'ten %6'ya çıkarılmıştır.

- Büyükşehir belediyeleri ve 100.000'in üzerinde nüfusa sahip belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri kurmak zorunludur. Diğer belediyeler de mali durumlarını ve hizmet önceliklerini göz önünde bulundurarak bu tür konukevlerini açabilirler.

3. 6360 Sayılı Kanun İle Büyükşehir Belediyelerinde Yaşanan Değişim

Büyükşehirlerin giderek artan sınırları ve nüfusu, bu alanların yönetiminde karşılaşılan sorunları daha da karmaşık hale getirmektedir. Bu durum, kent yönetiminde farklı bir model arayışına yol açmıştır. Büyükşehirler, artık sadece birkaç ilçeyi değil, geniş bir bölgeyi kapsamaktadır. Bu nedenle, geleneksel yerel yönetim anlayışı yerine, bütün şehir yönetimi gibi daha kapsayıcı bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu yeni anlayış, büyükşehirlerin mekân yönetimi olma özelliğini vurgulamakta ve alan yönetiminde daha geniş bir perspektif sunmaktadır (Apan, 2016:5-7). 6360 Sayılı Kanun çerçevesinde alan yönetimine ilişkin görün yapısal ve fonksiyonel değişim ise aşağıda belirtildiği üzeredir.

3.1 Yapısal Boyutlarında Yapılan Değişiklikler

6360 sayılı kanun, Türkiye'deki büyükşehir belediyelerinde önemli yapısal değişikliklere neden olmuştur. Bu değişikliklerden en önemlisi, büyükşehir belediyesi statüsünde olan il sayısında yaşanan artıştır. İller, 750.000 veya daha fazla nüfusa sahip olduklarında yasal olarak büyükşehir belediyesi statüsü kazanırlar. Bu nüfus kriterinde ilin genel nüfusu dikkate alınır. Daha önce büyükşehir belediyesi statüsünde olmayan bazı iller, bu kanunla birlikte büyükşehir belediyesi statüsüne yükseltilmiştir. Bu durum, il genelinde idari ve yapısal bir dönüşümü beraberinde getirmiştir.

Bir diğer yapısal değişikliklere bakılacak olursa, büyükşehir belediyesi sınırlarının il mülki sınırları olarak belirlenmesiyle birlikte, büyükşehir belediyesi kurulan illere bağlı ilçelerdeki köylerin ve belde belediyelerinin tüzel kişilikleri sona erdirilecektir. Bu kapsamda, köyler mahalleye dönüştürülecek ve mahallelerin kurulması için 500 nüfus ölçütü getirilecektir.

Büyükşehir Belediyesi kurulan illerde, belde belediyeleri ve mahalleler, ilçe belediyelerine katılacaktır. Ayrıca, Büyükşehir Belediyesi kurulmayan diğer illerde, nüfusu 2000'in altında olan belde belediyeleri kaldırılacak ve il özel idarelerinin tüzel kişilikleri sona erdirilecektir.

Büyükşehir Belediye kurulan illerde, bucak ve bucak teşkilatlarının kaldırılmasıyla birlikte, Büyükşehir Belediyesi kurulan illerde yeni ilçeler oluşturulacaktır. Ayrıca bu illerde mahalli idare birliklerinin sona erdirilmesi, bazı yerleşim birimlerinin isimlerinin değiştirilmesi ve idari bağlılık değişiklikleri gibi çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler genellikle tüzel kişiliklerin kaldırılması, yeni tüzel kişiliklerin oluşturulması, idari bağlılık ve isim değişiklikleri ile birleşme ve katılmaları içeren idari yapı değişikliklerini içermektedir.

6360 sayılı Kanun'un getirdiği bir diğer önemli değişiklik ise seçim çevresinin yeniden belirlenmesidir. Önceden, büyükşehir belediye başkanı sadece belediye sınırları içinde yaşayan seçmenler tarafından seçilmekteydi. Bu durumda, il sınırları içinde yaşayan fakat büyükşehir belediye sınırları dışında kalan seçmenler, büyükşehir belediye başkanının seçiminde oy kullanamıyordu. Ancak 6360 sayılı Kanun'un kabulüyle, belediye sınırlarının genişlemesiyle birlikte, il sınırları içinde yaşayan tüm seçmenler büyükşehir belediye başkanının seçiminde oy kullanma hakkına sahip olmuştur (Resmi Gazete,2012).

Büyükşehir belediyesine dönüşen yerel yönetimlerin, 6360 sayılı Kanun uyarınca, bir dizi önemli yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu yetki ve sorumluluklar kapsamında, büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri ile bağlı kuruluşlar arasında belirli bir iş bölümü yapılmıştır. Öncelikle, bu belediyelerin yürüttüğü hizmetlerin geniş bir yelpazeye yayıldığını belirtmek gerekir. Altyapı hizmetleri, ulaşım, çevre koruma, kentsel dönüşüm, kentsel

planlama, sosyal hizmetler, kültürel etkinlikler, eğitim, sağlık gibi birçok alanda hizmet sunulmaktadır. Bu hizmetlerin etkin bir şekilde yürütülmesi için personel istihdamı ve teknik altyapı da büyük önem taşımaktadır.

Personel yönetimi açısından, büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri kendi personel kadrolarını oluşturur ve bu personeli istihdam eder. Bu personel, görevlerine ilişkin olarak büyükşehir belediyesinin ve ilçe belediyelerinin hizmetlerini yerine getirir. Bunun yanı sıra, bu belediyelerin mülkiyetinde bulunan taşınır ve taşınmaz malların yönetimi de önemlidir.

Gürbüz, Yıldırım ve Belli (2014) tarafından ifade edildiği üzere, 6360 sayılı Kanun'un getirdiği düzenlemelerle birlikte, bazı yerel yönetim birimlerinin tüzel kişilikleri sonlandırılmış ve yerlerine yeni birimler oluşturulmuştur. Bu değişiklikler, birleşme, katılma, idari bağıllık değişikliği, isim değişikliği, yetki bölüşümü ve sınır değişikliği gibi farklı süreçleri içermektedir.

6360 sayılı kanuna göre, büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki anlaşmazlıklarda yetkilendirilmiştir. Bu düzenleme, büyükşehir belediye meclisinin, çeşitli idari ve yönetsel konularda koordinatör ve düzenleyici bir rol üstlenmesine imkân sağlamıştır (Oktay, 2016: 86). Bu sayede, büyükşehir belediye meclisi, ilgili taraflar arasındaki uyuşmazlıkları çözme ve etkili bir şekilde yönetme yetkisine sahip olmuştur.

6360 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte, büyükşehir belediyelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları pay kişi başına %18'e, toplamda ise %20'ye yükseldi. İstanbul'da gelir artışı %4 civarında gerçekleşirken, Muğla, Tekirdağ, Balıkesir, Erzurum ve Van gibi illerde bu artış oranı %90'ın üzerinde olmuştur. Yıllık %9 oranında genel bütçe vergi geliri artışı dikkate alındığında, İstanbul'un genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı payın azaldığı görülebilir (Oktay, 2016: 89). Son olarak Büyükşehir yasasıyla tüzel kişiliği sona eren belediyeler ve il özel idarelerinin borçlarının büyükşehir belediyelerine devredilmesi, ek bir mali sorumluluk doğurmuştur (Arıkboğa, 2021:112-113).

3.2. Fonksiyonel Boyutlarında Yapılan Değişiklikler

6360 sayılı kanun, büyükşehir belediyelerinde önemli görev değişikliklerine yol açarak, büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki yetki ve görev dağılımında temel ilkelerin 5216 sayılı Kanun'da belirlenmesine neden olmuştur. Kanuna göre, büyükşehir belediyeleri, il mülki sınırları içindeki geniş bir yelpazedeki yerel ihtiyaçları karşılamak için

geniş yetkilere sahipken, ilçe belediyeleri ise büyükşehir belediyelerinin sorumluluğunda olmayan belirli görevleri üstlenmiştir (Genç, 2014: 5).

Hizmet alanları il mülki sınırlarına genişleyen büyükşehir belediyeleri, yolların temizlenmesi ve karla mücadele için görevlendirilmiştir. İlçeleri merkezlere bağlayan yolların bakımı ve onarımı görevi büyükşehir belediyelerine devredilmiştir. Ayrıca, büyükşehir belediyelerinin sorumlulukları, karla mücadele faaliyetlerinin yürütülmesini içermektedir. Büyükşehir belediyelerinin sınırları il sınırlarına genişletildikten sonra, kırsal alanlarda da hizmet vermektedir. Kanuna göre, büyükşehir belediyeleri ve büyükşehir ilçe belediyeleri, tarım ve hayvancılığı teşvik etmek amacıyla her türlü faaliyeti ve hizmeti yürütmek için yetkilendirilmiştir (Resmi Gazete, 2012).

Büyükşehir belediyelerine, ihtiyaç halinde eğitim, sağlık ve kültürel hizmetler için bina ve yapılar inşa etme yetkisi verilmiş ve bu tesislerin yapımı, bakımı ve onarımıyla ilgili talimatlar verilmiştir. Yapılan değişikliklerle birlikte, tehlikeli veya hayati risk oluşturan binaların tahliyesi ve yıkımı gibi işlemler büyükşehir ilçe belediyelerine devredilmiştir.

6360 sayılı Kanun, 5393 sayılı Kanun'un 14. maddesinde değişiklik yaparak, büyükşehir belediyelerinden ve 100.000'den fazla nüfusu olan büyükşehir ilçe belediyelerinden kadınlar ve çocuklar için koruma ve sığınma evleri açmalarını istemiştir (Resmi Gazete, 2012). Bu değişiklik öncesinde ise, büyükşehir belediyeleri ile 50.000'den fazla nüfusu olan büyükşehir ilçe belediyelerinin kadınlar ve çocuklar için koruma ve sığınma evleri açma yükümlülüğü bulunmaktadır.

6360 sayılı Kanun, büyükşehir belediyelerine, amatör spor kulüplerine maddi ve manevi destek sağlama yetkisi tanımıştır (Muratoğlu, 2015: 84). Büyükşehir belediyelerinin amatör spor kulüplerine yapacakları maddi yardımların, önceki yıl Genel Bütçe Vergi Gelirinden belediyelere tahakkuk eden miktarın binde yedisini aşamayacağı belirtilmiştir (Resmi Gazete, 2012). Büyükşehir sınırları içindeki otopark gelirlerine ilişkin yasal düzenlemeler yapılmıştır. Büyükşehir ilçelerinde elde edilen otopark gelirleri, tahsilat tarihinden itibaren kırk beş gün içinde belediyeye aktarılmalıdır. Ayrıca, büyükşehir belediyeleri, yeni otopark alanları oluşturduğunda ve işlettiğinde, otopark gelirlerini kullanmakla yükümlüdür.

4. 6360 Sayılı Kanunun Hukuki Normlar Çerçevesinde Analizi

Hukuk devleti ilkesinin gereği olarak, 6360 Sayılı Kanunu düzenlemenin anayasal çerçeveye uyumluluğu ve demokratik yerel yönetim anlayışı üzerindeki etkileri dikkatle incelenmelidir.

Anayasal denetim açısından, yasada öngörülen değişikliklerin merkezi idare ile yerel idareler arasındaki yetki dağılımını ne şekilde etkilediği; yerinden yönetim ilkesine, yönetimde katılım ve çoğulculuk esaslarına ne ölçüde uygun olduğu değerlendirilmelidir. Ayrıca, uygulamada adalet ve eşitlik ilkelerinin gözetilip gözetilmediği, idari işlemlerin hukuka uygunluk denetimine açık olup olmadığı ve kamu hizmetlerinin etkinlik, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda yürütülüp yürütülmediği de ayrı önem taşımaktadır.

Gözler (2013) konu ile ilgili olarak il özel idarelerinin, köylerin ve belde belediyelerinin kapatılmasının anayasaya aykırı olduğunu savunmaktadır. Ona göre, bu kurumlar Anayasa'nın 127/1. maddesiyle temellendirilmiştir. Anayasa'nın 127. maddesinin 3. fıkrasında belirtildiği gibi, kanunlar büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimlerini düzenleyebilir; ancak il özel idareleri, köyler ve belde belediyelerinin Anayasa'nın 127/1. maddesinde temellendirilmiş olması nedeniyle, bu kurumların tüzel kişiliklerinin kanunla kaldırılması Anayasa'ya aykırı olacaktır.

Karaarslan (2015), Anayasa'nın 127. maddesinde büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimlerine ilişkin bir düzenlemenin olmasına rağmen, bu maddenin ne tür yerleşim birimlerini kapsadığına dair belirli bir kriterin bulunmadığını vurgular. Dolayısıyla, hangi nüfus veya coğrafi büyüklüğün "büyük" olarak kabul edileceği konusunda net bir tanımın olmadığına işaret eder. Bu durum, hukukçuların kent büyüklüğü ile ilgili fikirlerinin tamamen sübjektif değerlendirmelerden ibaret olduğunu belirtir. Bu belirsizlik, Anayasa'nın bu hükmünü yorumlayanların kendi öznel görüşlerine dayandığını gösterir.

Zengin (2014) tarafından yapılan incelemede, 6360 sayılı Kanun'un Anayasa uygunluğu değerlendirilmiştir. Bu bağlamda üçlü yerel yönetim sistemi, büyükşehir belediyelerinin mekânlarının değişmesi, yönetim biriminin halkı temsil etmesi gerekliliği ve yönetim birimlerinin tanımlanamaz hale gelmesi gibi konular ele alınmıştır. Gözler (2013) ve Derdiman (2012) çalışmaları da yerel idari birimlerin tüzel kişiliklerinin Anayasa'nın 127. maddesi çerçevesinde değerlendirildiğini vurgulamaktadır. İki çalışma da il özel idarelerinin tüzel kişiliğinin, ilin kaldırılmadıkça sona erdirilemeyeceği konusunda hemfikirdir.

6360 sayılı Kanun'un Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi gerektiğini savunanlar, kanunun Anayasa'nın çeşitli maddelerine aykırı olduğunu iddia etmişlerdir. Bu iddialar doğrultusunda, 124 milletvekili tarafından Anayasa Mahkemesi'ne dava açılmıştır. Gözler (2013) ise bu durumu, Anayasa Mahkemesi'nin bir sınavı olarak nitelendirmiştir. Yani, 6360

sayılı Kanun'un Anayasa'ya uygunluğu Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmiş ve bazı maddelerinin iptal edilmesi talep edilmiştir.

6360 sayılı Kanun, büyükşehir belediyelerine geniş yetkiler tanınması, İl Özel İdarelerinin kaldırılması, belde ve bucakların kapatılması ile köylerin mahalle statüsüne dönüştürülmesi gibi yapısal değişiklikler içermektedir. Bu düzenlemeler, bazı çevrelerce Anayasa'ya aykırılık iddiasıyla eleştirilmiş ve Anayasa Mahkemesi'ne taşınmıştır. Ayrıca, belediye sınırlarının genişlemesinin hizmet sunumunda verimlilik kaybına ve kaynak israfına neden olacağı yönünde görüşler dile getirilmiştir. Özellikle yüzölçümü büyük illerde yerel yönetim birimleri arasındaki mesafelerin fazla olması bu eleştirileri güçlendirmektedir. Bununla birlikte, söz konusu yasal düzenlemenin, kentlerin planlama, altyapı, çevre koruma, ulaşım, kültür ve sosyal hizmetler gibi alanlarda daha etkin ve koordineli yönetimini mümkün kıldığı savunulmaktadır.

5. Büyükşehir Kanunu'nun Yerindelik Kriterleri Çerçevesinde İncelenmesi

6360 Sayılı Kanun ile birlikte, büyükşehir belediyelerinin idari sınırları il mülki sınırları ile örtüşecek şekilde genişletilmiş; ilçe belediyeleriyle olan ilişkileri yeniden yapılandırılmış ve hizmet sunumunda bütüncül bir yaklaşım benimsenmiştir.

Belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması, yerel demokrasi ve siyasal katılım açısından daha büyük ölçeklerde daha elverişli bir zemin oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Bu daha geniş ölçekli yapılar, vatandaşlarla doğrudan etkileşime dayanan siyasal ilişkilerin sürdürülebilmesine ve bireylerin tercihlerinin hizmetlere daha etkili bir şekilde yansımaya olanak tanımaktadır. Ancak belde ve köylerde seçilen temsilciler ile adaylık sürecine katılan bireyler, yerel siyasetin temel unsurlarındandır. Dolayısıyla, bu küçük ölçekli yerel birimlerin kaldırılması, yerel siyasetin tabanını oluşturan alanların daralmasına yol açmıştır.

Yerelleşme sürecinin güçlendirilmesi ve yerel yönetimlerin etkinliğinin artırılması amacıyla hayata geçirilen yeni büyükşehir belediye modeli, merkezi yönetim ile yerel yönetim birimleri arasında daha uyumlu bir yönetim yapısının oluşturulmasını hedeflemektedir (Eryılmaz, 2013: 205). Bu model kapsamında, il özel idarelerinin kaldırılmasıyla birlikte, bu idarelerin görev, yetki ve mali kaynakları daha yetkin hale getirilen büyükşehir belediyelerine devredilmiştir. Böylece, yerel düzeyde karar alma ve uygulama kapasitesi artırılarak, siyasi, idari ve mali açılardan yerelleşme süreci desteklenmiştir. Ayrıca, il özel idarelerinin vali eliyle yürüttüğü birçok yetki ve sorumluluğun büyükşehir belediyelerine aktarılmasıyla birlikte,

yerel yönetimlerin özerkliği ve işlevselliği güçlendirilmiş, kamu hizmetlerinin yerinden yönetim ilkesi doğrultusunda sunulması sağlanmıştır.

6360 sayılı kanun ile ildeki belediyelerin ölçek yapıları köklü bir şekilde değiştirilmiştir. Yasanın temel amacı, küçük ölçekli ve parçalı yönetim yapılarını azaltarak daha güçlü ve büyük ölçekli yönetim yapıları oluşturmaktır. Bu hedef doğrultusunda, bazı yönetimlerin tüzel kişilikleri kaldırılarak bu birimlerin yetki, görev ve mali kaynakları ilçe ve büyükşehir belediyelerine devredilmiştir. Tüzel kişiliği kaldırılan bu yönetimlerin tüm yetki, görev ve mali kaynakları artık ilçe ve büyükşehir belediyeleri tarafından kullanılmaktadır. Benzer şekilde, tüzel kişilikleri devam eden bazı ilçe belediyelerinden de büyükşehir belediyelerine bir dizi görev, yetki ve mali kaynak aktarılmıştır. Bu değişiklikler, ildeki yönetim yapısını daha etkin ve güçlü hale getirmeyi amaçlamaktadır.

Büyükşehir belediye modelinde, siyasal katılım ve demokratik mekanizmaların işleyişinde ilçe belediyelerinin kritik bir rolü bulunmaktadır. Belde ve köylerin kaldırılmasıyla daralan siyasal alanı genişletmek için ilçe belediyeleri önemli çözümler sunmaktadır. Bunun yanı sıra, tüzel kişiliği sona erdirilen yerlerin mahalle statüsüyle kimliklerini koruması büyük bir önem arz etmiştir. Bu durum, söz konusu bölgelerde ortaya çıkacak siyasal taleplerin özellikle muhtarlıklar aracılığıyla takip edilmesi açısından hayati bir rol oynamaktadır.

Nüfusu az olan ilçe belediyelerinin büyükşehir belediye meclisinde çoğunluğu oluşturması, yerel siyasette yeni bir denge oluşturabilir. Bu durumda, büyükşehir belediye başkanları, meclisteki çoğunluğu elinde bulunduran üyelerin desteğini kazanabilmek için bu ilçe belediyelerinin taleplerine hızlı ve etkili bir şekilde yanıt verme eğiliminde olabilirler.

6. 6360 Büyükşehir Belediye Kanun Sonrası Van Büyükşehir Belediyesi

Van ili, Türkiye'nin yüzölçümünün yaklaşık %2,5'ini oluşturan 19.069 km²'lik bir alana sahiptir. Bu büyüklük, Türkiye'nin toplam yüzölçümü içerisinde görece küçük bir paya karşılık gelmektedir. Yüzölçümü bakımından Türkiye'nin altıncı büyük ili olan Van, Doğu Anadolu Bölgesi içerisinde yer almaktadır (Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA), 2016: 25). Van'ın 2023 yılındaki nüfusu 1.127.612 kişiden oluşmaktadır. Van ili, nüfus bakımından 21. sırada yer alarak Türkiye'nin en kalabalık illeri arasında bulunmaktadır. Bu nüfusun %50,99'u erkeklerden (574.993 kişi) oluşurken, %49,01'i kadınlardan (552.619 kişi) oluşmaktadır. Van ilinin 21.334 km²'lik yüzölçümüne göre, her bir kilometrekareye ortalama 53 insan düşmektedir, bu da Van'ın nüfus yoğunluğunun 53/km² olduğunu göstermektedir.

(www.nufusu.com, 2023). Van, 6360 Sayılı Kanun bağlamında büyükşehir belediyesi statüsünü kazanan önemli illerden bir tanesidir.

6.1 Van Büyükşehir Belediyesi Hizmet Sınırları

6360 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce, Van Belediyesi'nin yetki alanı yalnızca şehir merkezindeki sınırlarla sınırlı kalmıştır. Bu durum, belediye hizmetlerinin coğrafi kapsamını daraltarak, yalnızca merkez yerleşim birimlerinde ikamet eden nüfusa yönelik hizmet sunumunu mümkün kılmıştır. Dolayısıyla, Van il merkezinde yaşayan vatandaşlar, belediye tarafından sağlanan altyapı hizmetleri, çevre temizliği, park ve yeşil alan düzenlemeleri gibi kentsel hizmetlerden doğrudan faydalanabilmişlerdir. Belediyenin hizmet sunumu, bu dönemde kırsal alanlara ve merkez dışındaki yerleşim birimlerine yayılmamış; bu durum ise kırsal kesimlerin belediye hizmetlerine erişiminde önemli bir sınırlılık yaratmıştır.

6360 sayılı Kanun kapsamında gerçekleştirilen idari düzenleme ile Van ili, büyükşehir belediyesi statüsüne kavuşmuş ve bu doğrultuda yerel yönetim yapısında kapsamlı değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bu yasal düzenleme neticesinde, Van Büyükşehir Belediyesi il genelinde altyapı, ulaşım ve çevre düzenlemeleri başta olmak üzere tüm belediyeçilik hizmetlerinden sorumlu hale gelmiştir. Ayrıca, kırsal yerleşim birimlerinden olan köylerin mahalle statüsüne dönüştürülmesiyle birlikte, bu yerleşimlerin hizmet sunumu da büyükşehir belediyesinin yetki ve sorumluluk alanına dâhil edilmiştir.

Van Büyükşehir Belediyesi, büyükşehir belediyelerine özgü standart yönetim yapısına uygun olarak, il genelindeki belediyeçilik hizmetlerini koordine eden bütüncül bir sistem geliştirmiştir. Bu sistem çerçevesinde, ilçe belediyeleri ile etkin bir iş birliği ve koordinasyon mekanizması tesis edilmiştir. Böylece, hizmetlerin daha hızlı, etkin ve bütünlük bir biçimde sunulması hedeflenmiştir. Bu dönüşüm süreci, Van ilinde kamu hizmetlerinin daha yaygın ve kapsayıcı bir şekilde yürütülmesine olanak sağlamış, yönetsel etkinliğin artırılması yönünde önemli bir adım teşkil etmiştir. 6360 sayılı Kanun'un getirdiği yapısal değişiklikler, yalnızca Van ile sınırlı kalmamış, Türkiye genelinde birçok ilde benzer şekilde uygulanarak yerel yönetim sisteminin yeniden yapılandırılmasına vesile olmuştur.

6360 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce, Van Belediyesi'nin görev ve yetki sınırları yalnızca Van Şehir Merkezi ile sınırlıydı. Ancak, büyükşehir belediyesi statüsünün kazandırılması ile birlikte, belediyenin görev ve yetki alanları önemli ölçüde genişlemiş ve il mülki sınırları içerisinde yer alan 19.069 km²'lik bir alanı kapsamaya başlamıştır. İl Özel İdarelerinin kaldırılması ve köylerin mahalle statüsüne dönüştürülmesi,

Van Büyükşehir Belediyesi'ne, daha önce sınırlı olan hizmet sahasını önemli ölçüde genişletme yükümlülüğü getirmiştir. Bu durum, belediyenin en uzak mahallelere dahi hizmet sunmak zorunda kalmasını sağlamakta olup, beraberinde önemli bir yönetsel ve idari sorumluluk da yüklemektedir.

6.2 Van Büyükşehir Belediyesi Yerel Yönetim Yapısındaki Değişiklikler

6360 sayılı Kanun ile Van ili, büyükşehir statüsüne geçtikten sonra yönetim ve hizmet alanında önemli değişiklikler yaşanmıştır. İlçe ve köylerin büyükşehir belediyesine dâhil edilmesi, hizmetlerin daha bütünleşmiş bir şekilde sunulmasını sağlamış ve büyükşehir belediyelerinin yetki ve sorumluluklarını genişletmiştir.

6360 sayılı kanun kapsamında Van Belediyesi'nde başkan yardımcısı yerine genel sekreterlik pozisyonu getirilmiştir. Bu düzenleme ile birlikte başkan yardımcılığı sadece ilçe belediyelerinde bulunabilir hale gelmiştir. 6360 sayılı kanun öncesinde Van Belediyesi, başkan ve yaklaşık 20 müdürlükten oluşurken, bu kanun ile birlikte başkan, özel kalem müdürü, 26 daire başkanı ve yaklaşık 100 müdürlükten oluşan bir yapıya kavuşmuştur. Örneğin, Van Belediyesi'nde önceden Mali Hizmetler Şube Müdürlüğü bulunurken, 6360 sayılı kanun ile Mali Hizmetler Daire Başkanlığı kurulmuş ve bu daire başkanlığı bünyesinde “Giderler Şube Müdürlüğü”, “Gelir Şube Müdürlüğü”, “Mali Kontrol Şube Müdürlüğü”, “Strateji Şube Müdürlüğü” ve “Bütçe Şube Müdürlükleri” gibi birimler oluşturulmuştur (van.bel.tr, 2025). Bu durum, bir müdürlükten oluşan bir belediye biriminin, büyükşehir belediyesi statüsüne geçtikten sonra bir daire başkanı ve ona bağlı müdürlüklerden oluşan bir yapıya dönüştüğünü göstermektedir.

Van Büyükşehir Belediyesi'nin teşkilat yapısı, çeşitli idari ve fonksiyonel birimlerden oluşan kapsamlı bir organizasyon yapısını içermektedir. Belediye Başkanına bağlı olarak çalışan “Özel Kalem Müdürlüğü”, “Teftiş Kurulu”, “İç Denetim Birimi” ve “Hukuk Müşavirliği” gibi kritik yönetim birimlerinin yanı sıra, Genel Sekreter ve ona bağlı dört Genel Sekreter Yardımcısı da önemli birer yönetsel rol üstlenmektedir. Van Büyükşehir Belediyesi'nde idari teşkilatta daire başkanlıkları olmak üzere bir belediye başkanı, bir genel sekreter, dört genel sekreter yardımcı ve 26 tane daire başkanlıkları mevcut bir şekilde vardır. (van.bel.tr/teşkilat: 2024)

Van Belediyesi ve Van Büyükşehir Belediyesi arasındaki yapı farklılıkları, mali hizmetlerin organizasyonunda belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Van Belediyesi'nde Mali Hizmetler Şube Müdürlüğü altında, giderler, gelirler, mali kontrol, strateji ve bütçe gibi çeşitli alt

birimler yer alırken, Van Büyükşehir Belediyesi'nde bu işlevler daha kapsamlı bir şekilde Mali Hizmetler Daire Başkanlığı çatısı altında toplanmıştır. Bu yapı, Büyükşehir Belediyesi'nin daha geniş ve bütünleşmiş bir mali yönetim anlayışını yansıtmaktadır.

6.3 Van Büyükşehir Belediyesi Mali Durumu

Van Belediyesi, Büyükşehir Belediyesi statüsüne geçmeden önce, yerel yönetimlerin finansmanında önemli bir rol oynayan İller Bankası'ndan pay almaktaydı. İller Bankası, Türkiye'deki illerin ve belediyelerin altyapı projelerini desteklemek amacıyla merkezi hükümet tarafından kurulan bir kuruluştur. Bu pay, genellikle yerel yönetimlerin bütçelerine katkıda bulunur ve çeşitli kamu hizmetleri ile altyapı projelerinin finansmanında kullanılır. Aşağıda Van ilinin büyükşehir olmadan önceki son üç yılına dair gelir tablosu verilmiştir.

Tablo:1 2014 Yılı Öncesi Göre Van Belediyesi'ne Ait Gelir Dağılımı

Bütçe Gelirinin Türü	2011 Yılı	2012 Yılı	2013 Yılı
Vergi Gelirleri	11.005.127,31 TL	9.277.493,68 TL	15.153.907,98 TL
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	25.601.480,69 TL	14.384.526,19 TL	35.835.269,43 TL
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.867.011,96 TL	2.337.938,98 TL	14.704,64 TL
Diğer Gelirler	91.238.880,94 TL	92.709.679,08 TL	127.075.267,59 TL
Sermaye Gelirleri	0,00 TL	40.180,59 TL	64.764,49 TL
Brüt Toplam	130.712.500,90 TL	118.749.818,52 TL	178.143.914,13 TL
Vergi Gelirleri (Ret ve İadeler Öncesi)	11.503,48 TL	10.345,44 TL	10.253,20 TL
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri (Ret ve İadeler Öncesi)	60.176,46 TL	27.186,32 TL	2.183,70 TL

Kaynak: (www.sayıştay.gov.tr,2013)

Tabloya bakıldığı zaman Van Belediyesi, 2011, 2012 ve 2013 yıllarında her zaman gelirlerini giderlerinden fazla tutmayı başarmıştır. 2011 yılında 39.407.507,92 TL, 2012'de 15.717.539,76 TL ve 2013'te 51.527.995,52 TL'lik bir fazlalık elde edilmiştir. Bu durum, belediyenin mali sürdürülebilirliğini artırmakta ve borçlanma ihtiyacını azaltma kapasitesini göstermektedir. Genel bir değerlendirme olarak, Van Belediyesi, gelir ve gider dengesini sağlamada etkili bir performans göstermiştir. Artan gelirler ve kontrol altına alınan giderler, belediyenin mali istikrarını güçlendirirken sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasını da kolaylaştırmaktadır. Ancak uzun vadede, gelirlerin artırılması ve giderlerin daha etkin bir şekilde yönetilmesi, mali sağlığın sürekliliği açısından kritik öneme sahiptir. Bu süreçte, yerel yönetimin stratejik planlamalar yapması ve önceliklerini belirlemesi, şehirdeki toplumsal ihtiyaçları karşılamak için büyük bir fırsat sunmaktadır.

6360 sayılı kanun ile Van'ın büyükşehir belediyesine dönüştürülmesi, il genelinde mali kaynakların ve bütçenin nasıl etkilendiği konusunda önemli değişiklikler yaratmıştır. Büyükşehir belediyeleri, il belediyelerine oranla genel bütçeden genellikle daha yüksek bir pay almaktadırlar. Bunun nedeni, büyükşehir belediyelerinin daha geniş bir hizmet alanına sahip olmaları ve daha fazla altyapı ihtiyacı duymalarıdır (Arslaner ve Yavan 2016: 277-290).

Van Büyükşehir belediyesi olmadan önce yalnızca İller Bankası'ndan pay almış ve Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün mali katkılarından yararlanmıştır. Muhasebat Genel Müdürlüğü, merkezi yönetimin yerel yönetimlere yaptığı ödemelerin takibi ve yönetimiyle sorumludur. Ancak bu ödemeler genellikle belirli kriterlere ve bütçelere bağlı olarak yapılır. Büyükşehir statüsüne geçtikten sonra Van, Muhasebat Genel Müdürlüğü'nden mali pay almaya başlamıştır. Bu durum, merkezi idarenin yerel yönetimlere sağladığı ek kaynaklarla ilgili olabilmektedir. Büyükşehir belediyelerinin bütçe yönetimi daha karmaşık ve geniş ölçekli olduğundan, bu tür ek ödemelerin yapılması da söz konusu olabilmektedir (Arıkboğa, 2012:1-19). Van Büyükşehir Belediyesi'nin son üç yıl gelir dağılımı tablosu aşağıda belirtildiği üzeredir.

Tablo 2. Van Büyükşehir Belediyesi'nin Gelir Tablosu

Bütçe Gelirinin Türü	2021 Yılı	2022 Yılı	2023 Yılı
Vergi Gelirleri	7.348.898,67 TL	9.514.853,07 TL	96.917.160,04 TL
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	32.020.852,74 TL	52.675.872,67 TL	125.772.494,40 TL
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	25.780.005,00 TL	61.106.576,32 TL	72.850.056,56 TL
Diğer Gelirler	1.082.849.056,37TL	1.934.703.326,95 TL	3.835.536.841,12 TL
Sermaye Gelirleri	854.880,54 TL	4.018.253,37 TL	147.384.482,13 TL
Vergi Gelirleri	7.348.898,67 TL	9.514.853,07 TL	96.917.160,04 TL

Kaynak: (van.bel.tr/Strateji, 2024).

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Van'ın Büyükşehir belediyesine dönüşmesi, hem İller Bankası'ndan hem de Muhasebat Genel Müdürlüğü'nden alınan mali payların arttığı ve bu artışın Van'ın bütçesinin önemli ölçüde büyümesine neden olduğunu göstermektedir. Bu sayede gelirin neredeyse üç katına çıkması, şehre yapılacak yatırımların ve sunulacak hizmetlerin kalitesini ve verimliliğini önemli ölçüde artırmıştır. Bu durum, hizmetlerin daha etkili bir şekilde sunulmasına ve projelerin daha yüksek standartlarda gerçekleştirilmesine olanak tanımıştır.

6.4. Van Büyükşehir Belediyesi Personel Durumu

Büyükşehir Belediyesi teşkilat yapısı, norm kadro esasları doğrultusunda genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşmaktadır. Teşkilat bünyesinde yeni birimin kurulması, mevcut birimin kaldırılması veya farklı birimlerin birleştirilmesi yetkisi, Büyükşehir Belediye Meclisi'ne aittir (Özgür vd, 2016:903-926). Belediyede görev yapacak personelin atama işlemleri Büyükşehir Belediye Başkanı tarafından gerçekleştirilir. Müdür ve daha üst kadrolara yapılan atamalar ise, Belediye Meclisi'nin ilk oturumunda meclis üyelerinin bilgisine sunulur. En üst idari yönetici olan Genel Sekreter, belediye başkanının önerisi doğrultusunda ilgili bakan tarafından atanır (Usta vd, 2018: 217-249).

Belediye hizmetlerinin yerine getirilmesinde çeşitli türde personel çalıştırılmaktadır. Bu personel genellikle üç ana kategoriye ayrılır: Memurlar, sözleşmeli personel ve işçiler. Her bir kategori, belirli görevleri yerine getirmek ve belediye hizmetlerini etkin bir şekilde sunmak için farklı yetki ve sorumluluklara sahiptir (Şanlı, 2005: 161-168). Belirtilen bu kategoriler dışında Van iline bakılacak olursa, Van Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı şirketler içinde, personel hizmet alımı faaliyetlerini yürütmek amacıyla Belvan Ulaşım LTD. ŞTİ. ve Van Mavikent AŞ. Adında iki ayrı şirket kurulmuş olup, personel hizmet alımları bu şirketler tarafından yürütülmektedir.

Tablo 3: 6360 Sayılı Kanun ile Van Büyükşehir Belediye Personel Sayısı

Yıl	Memur	Sözleşmeli Memur	İşçi	Mavikent	Belvan Ulaşım	Toplam
2013	298	59	353	-	-	710
2014	463	53	613	-	-	1129
2015	447	128	555	-	-	1130
2016	442	126	555	-	-	1123
2017	365	142	440	314	1738	2999
2018	498	208	396	318	1665	3085
2019	495	217	356	324	1569	2961
2020	578	221	284	316	1718	3117
2021	578	221	284	316	1718	3117
2022	562	289	260	289	1866	3328
2023	782	74	227	305	1940	3328

Kaynak: (van.bel.tr, 2024: www.sayistay.gov.tr,2024)

Tablo, 2013 ile 2023 yılları arasında çalışan sayısında dikkat çekici bir artışın yaşandığını göstermektedir. 2013 yılında 710 olan toplam çalışan sayısı, 2023 yılına gelindiğinde 3.328'e ulaşmıştır. Bu artışın temel nedeni, Van ilinin 2014 yılında büyükşehir statüsüne geçmesiyle birlikte Van Büyükşehir Belediyesi'nin teşkilat yapısının genişlemesidir. Bu süreçte yeni daire başkanlıkları kurulmuş, buna bağlı müdürlükler oluşturulmuştur. Ayrıca, memur ve sözleşmeli personel sayısındaki artışlar, işçi kadrosundaki dalgalanmalar ile Mavi Kent ve Belvan Ulaşım birimlerindeki çalışan sayısındaki değişiklikler de bu artışta etkili olmuştur. Tüm bu

gelişmelerin sonucunda yapılan personel alımları, Van iline önemli ölçüde istihdam katkısı sağlamıştır.

6.5 Van İlinde Yaşanan İlçe, Köy ve Mahallerde Değişim

6360 sayılı Kanun ile birlikte, büyükşehir statüsündeki illerin mülki sınırları il belediyesi sınırı olarak kabul edilmiş, bu illerdeki il özel idareleri ve belde belediyeleri tüzel kişilikleri sona erdirilerek kapatılmıştır. Ayrıca, köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak mahalle statüsüne dönüştürülmüş; böylece kırsal alanlar doğrudan büyükşehir belediyelerinin hizmet alanı içine alınmıştır. Bu dönüşüm, hem yönetsel ölçek açısından daha merkezi bir yapı yaratmış hem de hizmet sunumunda bütüncül bir planlamanın önünü açmıştır. Van ilinde yaşanan değişim süreci ise aşağıda belirtildiği gibidir.

6.5.1 İlçelerde Yaşanan Değişim

6360 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Van ilinin yerel yönetim yapısında köklü değişimlere neden olmuş; idari yapılanmada dönüşüm süreci başlatmış ve kamu hizmetlerinin sunum anlayışında çeşitli yenilikleri beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda, söz konusu yasal düzenleme Van ilinin sosyal ve ekonomik dinamiklerini de önemli ölçüde etkilemiştir. Kanun, yürürlüğe girmeden önce Van ilinde, Van Merkez dâhil olmak üzere toplam 12 ilçe bulunmaktaydı. Ancak 6360 sayılı Kanun ile birlikte Van Merkez'in idari yapısı yeniden düzenlenmiş; İpekyolu ve Tuşba adlarında iki yeni ilçe teşkil edilmiştir. Ayrıca Edremit ilçesinin de yeni yapı içinde yer almasıyla birlikte Van ilinin toplam ilçe sayısı 13'e yükselmiştir. Van ilinin tarihsel süreç içerisinde geçirdiği bu idari değişiklikler ve ilçe sayısındaki artış ise şöyledir:

Tablo 4: Van'daki İlçe Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	İlçe Sayısı	Yıl	İlçe sayısı
1923	6	2000	12
1950	8	2003	12
1980	9	2014	13
1990	10	2023	13

Kaynak: (<http://www.van.gov.tr/tuik,2024>)

6360 Sayılı yasa sonrası Van'daki İpekyolu, Edremit ve Tuşba olmak üzere üç önemli merkez ilçe şehrin en yoğun yerleşim alanlarını ve yönetsel olarak da en fazla etkiye sahip bölgelerini temsil etmiştir. İpekyolu, Van şehir merkezinin büyük bir kısmını kapsayarak, ticaret, ulaşım ve kültürel faaliyetlerin yoğunlaştığı bir alan oluşturur. Edremit, Van Gölü'ne kıyısı olan ve turistik açıdan stratejik bir öneme sahip olan bir ilçedir. Bu özellik, bölgenin ekonomik

dinamiklerini şekillendiren önemli bir faktördür. Tuşba ise sanayi ve ticaret açısından gelişme gösteren bir bölge olup, Van ilinin kuzeydoğusunda yer almaktadır. Büyükşehir statüsünün ardından bu ilçeler, Van'ın yönetsel yapısını yeniden yapılandırmış ve şehrin üzerinde belirleyici bir rol oynamıştır.

6.5.2 Van İli Köy ve Mahalle Birimlerinde Yaşanan Değişim

6360 sayılı kanun öncesi Van'da 580 kırsal mahalle yerleşmesi mevcuttur. Bunlardan 91'i Merkez İlçe sınırları içindedir. Köy sayılarının ilçelere dağılımına bakıldığında, merkez İlçe 91 köy ile ilk sıradadır (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2009). Bu yerleşimlerin yanı sıra, mezra gibi daha küçük yerleşim birimleri de dikkate alındığında, toplamda 1050 farklı yerleşim birimi bulunmaktadır (www.tarimziraat.com,2012).

Van ilinin geniş yüzölçümü, köy yerleşimlerinin sayısının fazlalığına neden olmuştur. 575 köyün mahalleye dönüşmesi, bu yerleşimlerin tüzel kişiliklerinin sona ermesine yol açmıştır. Bu dönüşümle birlikte, köylerin tüzel kişiliği bulunan organları olan muhtarlık, ihtiyar heyeti ve köy derneği gibi yapılar ortadan kalkmıştır. Bu değişimlerin hem olumlu hem de olumsuz etkileri bulunmaktadır. Büyükşehir belediyeleri, köylere sağladıkları su, elektrik ve altyapı hizmetlerinin yanı sıra, tarım turizmi, el sanatları ve organik ürünler gibi yeni ekonomik fırsatlar da sunarak, sosyal gelişimi destekleyen eğitim ve sağlık hizmetleri de sağlamaktadır. Ayrıca, tarımsal verimliliği artırmaya yönelik yatırımlar gerçekleştirerek köylerin kalkınmasına önemli katkılar sağlamaktadırlar.

6360 sayılı kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte, daha önce köylere su, elektrik ve altyapı gibi temel hizmetlerin sağlanmasında önemli bir rol üstlenen İl Özel İdareleri'nin işlevi değişmiştir. Bu kanun, yerel yönetimlerin yetkilerini yeniden düzenleyerek, söz konusu hizmetlerin sağlanmasını Van Büyükşehir Belediyesi'ne devretmiştir. Bu reform sonucunda, köylere yönelik su, elektrik ve altyapı gibi hizmetler artık doğrudan Van Büyükşehir Belediyesi tarafından sunulmaktadır. Bu değişiklik, kırsal alanlarda hizmet kalitesinin artırılması ve daha etkin bir yönetim sağlanması açısından önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. Van Büyükşehir Belediyesi, köylerin ihtiyaçlarını daha hızlı ve etkili bir şekilde karşılamayı amaçlayarak, yerel kalkınmayı desteklemek amacıyla çeşitli projeler geliştirmeye devam etmektedir.

Van Büyükşehir Belediyesi'nin kırsal hizmetleri, kırsal bölgelerdeki yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen bir dizi hizmeti kapsamaktadır. Altyapı çalışmaları, su ve kanalizasyon sistemleri, tarım ve hayvancılık destekleri, eğitim ve sağlık hizmetleri, çevre düzenlemeleri

gibi konularda çalışmalar yapmaktadır. Van Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Tarımsal Hizmetler Daire Başkanlığı, bitkisel ve hayvansal üretim faaliyetleri, tarımsal sulama ve altyapı çalışmaları, yeni model ve ürün desenlerinin geliştirilmesi, eğitim, yayım ve örgütleme faaliyetleri gibi bir dizi önemli alanda hizmet sunmaktadır. Bu kapsamda, belediye, 13 ilçeye bağlı 580 mahalle ile bu mahallelere ait mezralar dâhil olmak üzere toplamda 1050 yerleşim yerine hizmet götürmeye çalışmaktadır (van, bel.tr:2024).

7. Van Büyükşehir Belediyesi Çalışanları Perspektifinden 6360 Sayılı Yasanın Van İline Katkısı

Van ilindeki, yönetsel değişim üzerine 06.05.2024-06.06.2024 tarihleri arasında yarı yapılandırılmış, mülakat yöntemi kullanılarak tespitler yapılmış ve içerik analiz edilmiştir. Bu süreçte, Van Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşan 8 kişi ile görüşmeler yapılmıştır.. Son olarak önceki büyükşehir belediye kayyum olduğu için çalışanlardan bilgi almakta güçlük çekilmiş ve isimlerinin gizli tutulması istenilmiştir. Bu sorular aşağıdaki gibidir:

1. 6360 sayılı Kanunun Van iline katkısı ne oldu?
2. Merkez ilçeler değişti, köyler mahalle oldu ve belde belediyeleri kaldırıldı. Bu durumun Van iline yansımaları nasıl oldu?
3. 6360 sayılı Kanun, Van ilindeki yerindelik algısını nasıl etkiledi?
4. 6360 sayılı Kanun öncesi ve sonrası karşılaştırıldığında, sizce hangisi daha iyiydi?
5. 6360 sayılı Kanun, sizin görev anlayışınızı veya pozisyonunuzu nasıl etkiledi?

6360 sayılı Kanun kapsamında Van'ın büyükşehir statüsü kazanmasıyla birlikte, Van Büyükşehir Belediyesi Kırsal Hizmetler Daire Başkanlığına bağlı müdürlüklerde görev yapan personelle yapılan mülakatta önemli tespitlerde bulunulmuştur. Görüşmelerde, büyükşehir statüsünün kazanılmasıyla Van'ın genel bütçeden aldığı payın arttığı ve bu durumun şehre yönelik büyük yatırımların yönelmesini sağladığı belirtilmiştir. Ayrıca, merkez ilçelerin sınırlarının genişlemesiyle bu ilçelere bağlı yeni mahallelerin merkez ilçe belediyelerinin sorumluluk alanına dâhil olduğu, böylece doğrudan hizmet alma konusunda kırsal alanlar için avantaj sağlandığı ifade edilmiştir.

Köy statüsünden mahalle statüsüne geçen yerleşim birimlerinin de artık doğrudan büyükşehir belediyesinden yatırım ve hizmet alabilme imkânına kavuştuğu vurgulanmıştır. Ancak bu

gelişmelerin bazı olumsuz sonuçlar doğurduğu da dile getirilmiştir. Özellikle büyükşehir belediyesinin hizmet alanının genişlemesi, ilçe belediyelerinin maddi ve teknik kaynaklar açısından yetersiz kalmasına neden olmuş; bu da hizmetlerin bazı bölgelerde yetersiz ya da gecikmeli ulaşmasına yol açmıştır. Personel, yasa değişikliğinin görev anlayışları veya pozisyonlarında doğrudan bir etkisinin olmadığını, mevcut görevlerini sürdürdüklerini de belirtmiştir.

Mali Hizmetler Daire Başkanlığı'na bağlı müdürlüklerde görev yapan personelle gerçekleştirilen mülakatta, il özel idarelerinin kapatılması ve yetki ile sorumluluklarının büyükşehir ve ilçe belediyelerine devredilmesi sonucunda, belediyelerin iş yükü ve görev alanlarının ciddi şekilde genişlediği ifade edilmiştir. Bu dönüşüm sürecinde, il özel idarelerinden gelen deneyimli ve nitelikli personelin yeni kurumlara geçiş yapabilmesi, iş yükünün dengelenmesine katkı sağlamıştır. Ancak, yeterli donanımına sahip olmayan personelin de beraberinde gelmesi, bazı uyum sorunlarına ve hizmet süreçlerinde aksamalara neden olmuştur.

Özellikle köylerin mahalle statüsüne alınması ve köy hizmetlerinin sona erdirilmesi, kırsal bölgelerde yaşayan vatandaşların hizmetlere erişimini zorlaştırmış, bu da hizmet sunumunda aksamalar yaşanmasına yol açmıştır. Hizmetlerin öncelik sırasına göre planlanması nedeniyle kırsal yerleşim birimleri çoğu zaman geri planda kalmış, bu da 6360 sayılı kanun öncesinde köylere sağlanan hizmet kalitesinin düşmesine neden olmuştur. Öte yandan, görüşme yapılan personel, kendi görev alanları ve pozisyonları itibarıyla bu yapısal değişikliklerden doğrudan etkilenmediklerini belirtmişlerdir.

8. Sonuç ve Öneriler

6360 sayılı Kanun, 2012 yılında yürürlüğe girerek Türkiye'nin yerel yönetim yapısında köklü değişikliklere neden olmuştur. Bu Kanun, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu üzerinde yapılan çeşitli yenilemeler temel alınarak hazırlanmış ve büyükşehir belediyeçiliği anlayışına yeni bir boyut kazandırmıştır. Söz konusu kanun ile birlikte, 14 il büyükşehir statüsüne kavuşmuş; böylece büyükşehir belediyelerinin sayısı 30'a ulaşmıştır. Bu illerden biri de Türkiye'nin doğusunda önemli bir statüye sahip olan Van ilidir. 6360 Sayılı Kanun ile Van iline büyükşehir statüsü verilmiştir. İl merkezi ile ilçe belediyeleri arasında yeni bir yönetsel yapıya geçiş sağlanmıştır. İl Özel İdareleri lağvedilmiş, bu kurumların benzer görevlerini yerine getirmek üzere, doğrudan Valilik makamına bağlı olarak faaliyet gösterecek Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB) adı altında yeni bir kamu kurumu kurulmuştur.

Kanun çerçevesinde kırsal yerleşim birimlerinin idari statüsü de yeniden düzenlenmiş; köyler ve beldeler mahalle statüsüne dönüştürülmüştür. Bu kapsamda, Van il merkezinde iki yeni merkez ilçe kurulmuş; İpekyolu ve Tuşba ilçeleri teşkil edilmiştir. Ayrıca, daha önce bir ilçe belediyesi olan Edremit Belediyesi, merkez ilçe statüsüne alınmış ve Van merkeze bağlı mahalle ve köylerin bir kısmı bu yeni merkeze bağlanmıştır. Bu durumda Van ilinde üç merkez ilçe (İpekyolu, Tuşba ve Edremit) oluşturulmuş, toplam ilçe sayısı ise 13'e ulaşmıştır. İlçe belediyelerinin kuruluşu, teşkilat yapıları, görev ve yetkileri ile mali yapılarına ilişkin esaslar bu kanun kapsamında yeniden belirlenmiş; yerel yönetim hizmetlerinin etkinliği ve koordinasyonu artırılmaya çalışılmıştır.

6360 sayılı yasal düzenleme, belediye teşkilat yapısında da önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Öncelikle, belediye başkan yardımcılığı pozisyonu büyükşehir belediyelerinden kaldırılarak, yerine genel sekreterlik makamı getirilmiştir. Bu doğrultuda, belediye başkan yardımcılığı görevi yalnızca ilçe belediyelerinde sürdürülebilir bir pozisyon hâline gelmiştir. 6360 sayılı Kanun öncesinde Van Belediyesi, başkanlık makamına bağlı yaklaşık 20 müdürlükten oluşan görece sınırlı bir idari yapılanmaya sahiptir. Ancak Kanun'un uygulanmasıyla birlikte, belediyenin kurumsal yapısı genişletilerek daha karmaşık ve işlevsel bir organizasyon yapısına dönüştürülmüştür. Yeni yapılanmada, belediye başkanlığı ve özel kalem müdürlüğü dışında, 26 daire başkanlığı ve bu başkanlıklara bağlı yaklaşık 100 müdürlük oluşturulmuştur. Böylece, Van Büyükşehir Belediyesi daha geniş yetki alanlarına sahip, çok katmanlı bir idari yapıya kavuşturulmuş; hizmet sunumunun kapsamı ve kapasitesi önemli ölçüde artırılmıştır.

Van gibi büyük ve yoğun göç alan illerde idari sınırların netleşmesi ve görev alanlarının belirginleştirilmesi, yerel yönetimlerin etkinliği açısından önemli bir gelişme teşkil etmektedir. Van Belediyesi'nin Büyükşehir statüsüne geçiş süreci, kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi bağlamında dikkate değer bir dönüşüm olmuştur. Bu süreçte belediye, başlangıçta yalnızca İller Bankası'ndan mali pay alırken, büyükşehir statüsüne geçişin ardından hem İller Bankası'ndan hem de Muhasebat Genel Müdürlüğü'nden mali kaynak elde etmeye başlamıştır. Ayrıca, deneyimli personelin Büyükşehir Belediyesi bünyesinde istihdam edilmesi, kurumsal hafızanın güçlenmesine ve bürokratik işlemlerin daha sistematik ve verimli bir biçimde yürütülmesine olanak sağlamıştır. Tüm bu gelişmeler, Van Büyükşehir Belediyesi'nin yönetsel kapasitesini artırarak, önceki döneme kıyasla daha üst düzeyde bir kamu yönetimi anlayışına ulaşmasına katkı sunmuştur.

Köylerin kaldırılarak mahalleye dönüştürülmesi sonrasında 2024 yılı itibarıyla toplam 691 mahallenin bulunması, büyükşehir belediyesinin hizmet kapasitesini aşan bir durum yaratmıştır. Türkiye'nin yüzölçümü bakımından en büyük illerinden biri olan Van'da, geniş coğrafi alanlara yayılmış mahallelere nitelikli ve eşgüdümlü hizmet sunmak ciddi bir idari ve lojistik güçlük teşkil etmektedir. Bu durum, hizmetlerin hem mekânsal hem de zamansal açıdan gecikmeli ve yetersiz sunulmasına yol açabilmektedir. Ayrıca, köyden mahalleye dönüştürülen bu yerleşim yerlerinin bağlı olduğu ilçe belediyelerinin mali kaynaklar, teknik altyapı ve personel donanımı açısından sınırlı kapasiteye sahip olması, söz konusu bölgelerde hizmet sunumunun etkinliğini daha da azaltmaktadır. İlçe belediyelerinin mevcut kaynaklarla geniş bir coğrafyaya yayılan mahallelere ulaşmakta zorlanması, yerel yönetim hizmetlerinin niteliğini olumsuz etkilemekte ve kırsal mahallelerde yaşayan vatandaşların belediye hizmetlerinden yeterince faydalanamamasına neden olmaktadır.

Van Büyükşehir Belediyesi personeliyle yapılan görüşmelerde, 6360 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun Van ili için beklenen katkıyı sağlamadığı yönünde genel bir kanaat oluşmuştur. Van'ın stratejik konumu ve genç nüfus yapısına rağmen, büyükşehir statüsü sonrasında beklentilerin altında kaldığı dile getirilmiştir. Yeni daire başkanlıkları ve müdürlüklerin kurulmasıyla birlikte yönetici kadrolarında sık sık değişiklik yaşandığı, bunun da kurumsal istikrarı zedeleyerek Van'a olumsuz yansıdığı ifade edilmiştir. Ayrıca İl Özel İdaresi'nin kapatılmasıyla birlikte bu kuruma ait taşınır ve taşınmaz malların Van Büyükşehir Belediyesi'ne adil ve şeffaf bir şekilde devredilmediği yönünde eleştiriler bulunmaktadır. Mahalleye dönüştürülen köylerde eğitim, sosyal tesisler ve temel hizmetlerin yetersiz kaldığı belirtilmiştir. Her ne kadar büyükşehir statüsüyle birlikte belediyenin bütçesi artmış olsa da, bu kaynağın etkin ve verimli kullanılmadığı yönünde ciddi şikâyetler bulunmaktadır. Bu durum Van ilinde ciddi bir denetim mekanizmasının gerçekleştirilmesi ve bu yönde önemli politika önerileri ortaya konulması gerekliliğini göstermektedir.

Kaynakça

- Arıkboğa, E. (2013). “ Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli”. *Yerel Politikalar Dergisi*, 1(3), 48–96.
- Arıkboğa, E. (2012). “Büyükşehir Belediye Modeli ve Reform”. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*. (2), 1–32.
- Arıkboğa, E. (2021). “Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri”. Ö. Önder, E. B. Sipahi ve M. Yaman (Ed.), *Yerel Yönetimler: Yönetim, Siyaset, Kent ve Güncel Tartışmalar içinde* (201–245). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Arslaner, H., Yavan, A. G. S. (2016). “6360 Sayılı Kanunun Getirmiş Olduğu Yerel Kamusal Hizmet Sunum Farklılıkları”. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(Özel Sayı), 277-290
- Apan, A. (2016)” Bütünşehir Modeli ve Taşra Yönetimine Etkileri”. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C.25, Sayı:1.1-24
- Atmaca, Y. (2013). Optimal Belediye Büyüklüğü Ve Yeni Büyükşehir Belediye Yasası. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 168-184.
- Can, E. (2013). *6360 Sayılı Kanun ve Yerel Yönetimlerde Yeni Dönem Yönetişim Türk Kamu Yönetimine Yansımaları*. İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Çevre ve Orman Bakanlığı (2009), *Muş-Bitlis-Van Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı Araştırma ve Sentez Rapor* (Taslak Rapor).Ankara
- Derdiman, R. C (2012). “Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin ve Bu Belediyelerin Yapılarındaki Yeni Değişikliklerin Anayasaya Uyumu Sorunu”. *Süleyman Demirel Üniversitesi. Hukuk Fakültesi Dergisi*. 2(1),51-87.
- Genç, F. N. (2014). 6360 Sayılı Kanun ve Aydın’a Etkileri. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
- Gözler, K. (2013). “6360 Sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler: Yirmi Dokuz İlde İl Özel İdaresi ve Köylerin Kaldırılması ve İlçe Belediyelerinin Büyükşehir İlçe Belediyesi Haline Dönüştürülmesi Anayasamıza Uygun Mudur?”. *Legal Hukuk Dergisi*, 11/122, 37-82.
- Gül, H., Kiriş, H. M., Negiz, N. ve Gökdayı, İ. (2014). *Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yerel Siyaset*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Güler, B. A. (2012), “*Hükümetin 8 Ekim 2012 Günlü Bütünşehir Yasa Tasarısı Üzerine*”, www.yayed.org.tr.
- Gürbüz, M., Yıldırım, U. Belli, A. (2014). “Büyükşehir Belediye Kanunu’nun Kahramanmaraş İli Ölçeğinde Analizi”. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, Özel Sayı, 102-135.
- Eryılmaz, B. (2013). *Kamu Yönetimi, Düşünceler – Yapılar – Fonksiyonlar - Politikalar*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- İzci, F. ve Turan, M., (2013). “Türkiye’de Büyükşehir Belediye Sistemi ve 6360 Sayılı Kanun İle Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği”,

- Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. C.18, S.1, ss.117-152.
- Karaarslan, M. (2015). “Nasıl Bir Yerel Yönetim? 6360 Sayılı Kanun Üzerine Bir Değerlendirme”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S.17-18(26-27- 28-29), .123-162.
- Karadağ, A. (2024). *Türkiye’de Yerel Yönetim Reformları Üzerine bir Değerlendirme (2002-2020) Yılları (Master's thesis, Maltepe University (Turkey))*.
- Karasu, M. A. (2013). “6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu Ve Olası Etkileri-Şanlıurfa Örneği”. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1-17.
- Kılınç Ürkmez, G. ve Zengin Çelik, H. (2016). “6360 Sayılı Yasayla Mekansal İlişki Sisteminin Kır-Kent İkileminde Yeniden Yapılanışı ve Yerel Yönetimler: Kayseri İli Örneği”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*. 25(3). 69–94.
- Muratoğlu, T. (2015). “Mahalli İdareler Mevzuatında 6360 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler”. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(32), 59–96.
- Oktay, T. (2016). “6360 Sayılı Kanuna Dayalı Büyükşehir Belediye Reformunu Anlama ve Anlamlandırma”. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 71-131.
- Özer, M. A. (2013). Yerel Yönetimler Reformunda Reform: 6360 Sayılı Kanun’un düşündürdükleri, *Yerel Politikalar: Çizgi Kitabevi*, Konya.
- Özgür, H., Savaş Yavuzçehre, P. (2016). “ Türkiye’de Büyükşehir Belediye Sistemi 1982-2015”. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 903-926.
- Sadioğlu, U., Özacit, İ. Ömürgönülşen, U. (2015). “Yeni Büyükşehir Belediyesi Modeli: Türkiye’de Değişen/Değişmeyen Merkezileşme ve Adem-i Merkezileşme Politikaları”. *Yasama Dergisi*. (30), 70–92.
- Şanlı, T. (2005). “Avrupa Birliği Yolunda Geçmişten Günümüze Belediye Personel Sistemi”. *Türk İdare Dergisi*. Yıl, 77, 161-168.
- Topçu, D. (2015). “Türkiye’de Yeni Büyükşehir Sistemi”. *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Toprak, H. (2019).” 6360 Sayılı Yasanın Olumlu Ve Olumsuz Yönleri: Denizli Kenti Örneği” .*Master's Thesis*. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Denizli
- Usta, S.Akman, E., Kocaoğlu, M. (2018). “6360 Sayılı Kanun’un Büyükşehir Belediye Sistemine Etkileri: Konya Büyükşehir Belediyesi Örneği”. *TESAM Akademi Dergisi*, 217-249.
- Yılmaz, V. (2018). 6360 Sayılı Yasa ile Oluşturulan Yeni Büyükşehir Belediye Modelinin Uygulamadaki Yansımaları: Hatay, Malatya, Manisa ve Van Büyükşehir Belediyesi Örnekleri. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Mustafa Kemal Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.Hatay.
- Yılmaz, V. Kaypak. Ş. (2017).“6360 Sayılı Yasa ile Getirilen Yeniliklerin Yerel Halk Üzerindeki Etkililiğinin Ölçülmesi: Malatya Büyükşehir Belediyesi Örneği”, *Journal of Academic Value Studies*. V.3, N.15; 405-418
- Zengin, O. (2014). Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, (2), 91–116.

İnternet Kaynakları

Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA)

<https://www.daka.org.tr/panel/files/files/yayinlar/Van%20Sosyal%20Yap%C4%B1%20Analiz%20Raporu.pdf>, (Erişim Tarihi 19.06.2024).

http://www.tarimziraat.com/cevre_orman/orman_koyleri/van_orman_koyleri (2012) (Erişim Tarihi: 01.07.2024)

<https://van.bel.tr/> (Erişim Tarihi: 31.07.2025)

<http://www.van.gov.tr/tuik-van-bolge-mudurlugu> (Erişim Tarihi: 22.07.2024)

<https://van.bel.tr/Strateji.html>. (Erişim Tarihi: 25.07.2024)

<https://van.bel.tr/teskilat-semasi.html>. (Erişim Tarihi: 22.07.2024)

<https://www.nufusu.com/il/van-nufusu>. (Erişim Tarihi: 13.07.2024)

<https://www.sayistay.gov.tr/reports/download/DJYy32kgwp-van-valiligi-yatirimizleme-ve-koordinasyon-baskanligi>, (Erişim Tarihi 25.08.2024)

<https://www.sayistay.gov.tr/reports/ZwoR9P2YLJ-van-belediyesi>, (Erişim Tarihi 15.08.2024)

<https://www.sayistay.gov.tr/reports/ZwoR9P2YLJ-van-belediyesi>. (Erişim Tarihi: 15.08.2024)

Resmi Gazete (2004).5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 25531

Resmi Gazete (2008).5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. 26824

Resmi Gazete (2012).6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. 28489

Resmi Gazete (2013). 6447 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 28595